

Az utolsó résznek s talán az egész könyvnek egyik legérdekesebb fejezete a **Népi hagyományainkról** szóló, melyben keményen megleckézteti a szerző a romantikus falukutatókat és mindazokat, akik avatatlanul nyúlnak e kérdéshez. Ezzel kapcsolatban, csak annyit jegyzünk meg, hogy azért mégsem volt egészen hiábavaló a munkájuk.

A fejtegetés során különösen Gyórfy István törekvését értékeli sokra. Érdemes megjegyeznünk, hogy azon az úton és azzal a módszerrel, ahogyan Somogyi írta meg könyvét, ugyanazon eredményre jutott nem egy esetben, mint a más úton haladók. Így annak a tételnek felismerése, hogy a magyar úr és a magyar paraszt tulajdonképpen egy: olyan megállapítás, amelyet a Magyarságudományi Intézet is kifejtett előadásorozatában, ami annak bizonyítéka, hogy az út, amelyen Somogyi halad: helyes.

Somogyi professzornak megbecsülhetetlen érdeme, hogy minden megállapításában a józan mértéket tartja kötelezőnek. Záró fejezetében kifejtett gondolatával fejezzük be e sok gondolatot ébresztő könyv ismertetését: Becsüljük meg az általános emberit és őrizzük meg sajátosságunkat. Ennek a célnak szolgálatába állította Somogyi professzor tudásának és munkájának erejét, amiért köszönet, megbecsülés és hála illeti.

Gergely Gergely.

Kiss Ernő: A tudományok harca. Neveléstörténeti füzetek 1. sz. Bp. 1941. 41 lap.

Egyetértünk a szerzővel abban a megállapításban, hogy a tudományok harca, amelyről a kis füzet szól, a történeti kultúrát őrző görög-latin klasszicizmus és az újkori realizmus küzdelme lezárnak tekinthető. Iskolaszervezetünkben is 1:1 arányban szerepelnek az emberré nevelő humaniorák s a hasznos ismeretet nyújtó reáliák. A most folyó világháborúban is politikummá érett és válllvetve küzd mind a kettő a győzelemért, hisz Hitler vezér 1941. dec. 11-i beszéde szerint a tengely a kulturális egységet alkotó, görög-latin forrásból táplálkozó Európáért szállt síkra s a természettudomány vívmányait alkalmazza ellenállhatatlan fegyvereknek.

A klasszikus és reális tudományok e viszonylagos egyensúlyi állapota idején érdemes végigkísérni a fejlődés útját. Kiss Ernő bő, de távolról sem teljes irodalom alapján — nem is azzal az igénnyel indul — tartalmas áttekintésben és idézetekben szólaltatja meg a két párt jelentős híveit. Nem vitatkozik, hanem érdektelen tárgyilagossággal szedi időrendbe a küzdelem nevezetesebb állomásait. A pedagógiai realizmus gyökereit már a XII. századi, egyháztól független, Rajna-vidéki német gyakorlati iskolákban találja meg s ettől az időtől kezdve vizsgálja térfoglalását a történelmi tehetetlenségi erejére támaszkodó klasszicizmus egyeduralmával szemben egészen a mai helyzet kialakulásáig.

Bartos Imre.

Az érsekújvári áll. gimnázium IV/A. osztályában működő nyelvművelő, táj- és népkutató munkaközösség kiadványa (II. kötet). Szerkesztette dr. Bakos József gimn. tanár, a munkaközösség vezetője. Érsekújvár, 1942. 107 oldal.

Másodságos örvendeztetni meg *Bakos József* lelkes diákserege könyvével a népi Magyarország híveit; ezúttal — az előrehaladottabb munkának, a kialakultabb módszernek és több anyagi lehetőségnek megfelelően — az előzőnél gazdagabb tartalommal, szebb kivitellel, de változatlanul nemes szellemben. Már a multkori ismer-

tetésünk írásakor sem tudunk megszabadulni a feltöltülő érzelmi motiválástól s most, hogy kötetnyi tartalmat állí elénk a kiünő érzékű tanárvezető, ismét csak azt kérdezhetjük: hogyan, milyen ihletéssel sikerült kiváltania 13—14 éves gyerekekből azt az érdeklődést, azt a mélyülő magyarságot és kitartást, mely a lapokon végigvonul?! A válasz — s ezt mindenki egységesen fogalmazhatja meg a könyv elolvasása után — a legnagyobb elismerés *Bakos József* számára, s szeretnénk hinni, hogy ezen testetlen eredményt más, *kézzelfogható* sikerek is kísérik, méltóan az óriási munkateljesítményhez.

A *nyelv védelme*, erősítése, gazdagítása egyfelől, *hordozójának kultúrája* felé forduló őszinte vonzalmú és megbecsült érdeklődés másfelől a munka két vezető gondolata. Minden írás ennek jegyében született; kisdíjakok kihagyó lélekzetű cikkekckéin, hangyaszorgalommal egybegyűjtött rigmusokon, epizódszerű népszokásleírásokon, izes falusi meséken és boszorka-históriákon, bakterkiáltásokon, népballadák, betlehemesjátékokon és az ifjúság számára adott útmutató-tanulmányokon át egészen az utolsó és bevezető mondataiig átcsillog a sorokon az *eszmény* tiszta fénye, az őszinte segítségi akarat üde hangja. A tartalomból aztán ki-ki válogathat ízlésének, érdeklődési körének megfelelően: minden felkapott gondolat egyként ragadja a cél felé. Nem rangsorolás céljából, csupán a tartalom gazdagságának bemutatására idézünk itt néhányat a fejezetekből: *nyelvművelő munkánk és a jó, helyes magyarság tíz-tíz parancsolata, közmondások, szólások a Kis-Alföld falvaiból, a finnugor rokonság (kisdíaktól származó) ismertetése, tizenhárom szép népmese, babonás történetek, régi nóták, dudanóták, népdalok, betyárdalok, népballadák és táncdalok (szám szerint és a változatokat is beleszámítva: 25, legtöbbjéhez rövid magyarázó szöveg is illeszkedik), karácsonyi, újévi, lakodalmi, stb. népszokások Bagotáról, Kémendről, Alsószeleiből, Negyedről, Magyarszögyénből és főleg Érsekújvárról, településtörténeti megfigyelések Naszvadról, végül — Bakos József tollából — Felfedezőutak az irodalmi alkotások birodalmában (útvezető az ifjúság számára): itt Bakos a műalkotás és műalkotó, valamint az olvasó és lelke közti kapcsolatot veszi bonckés alá, olyan stílusban adva a legelvontabb fogalmak magyarozatát, hogy valóban megérthesse a negyedik gimnázista a lényegét.*

A szöveget — szerencsés kiválogatással — nyolc fénykép és rajz tarkítja, egy kivételevel a népeletből vett tárggyal.

Külön dicséret illeti meg a könyv elsőrendű nyomdai kiállítását, kár viszont, hogy tartalomjegyzék híján kissé nehézkes a keresett részt megtalálni.

Aldobolyi Nagy Miklós.

Képes naptár a népművelés és táji nevelés szolgálatában.

A szlovákiai magyarok megint egyszer példát mutatnak. Az 1942-re megjelent Szlovákiai Magyarok Képesnaptára ugyan önmagában nem újszerű kezdeményezés, de a szellem, amely lapjain és képeinek összeállításában megnyilatkozik, igazi közösségi tudatról tanúskodik. Alaphangja, hogy becsüljük meg értékeinket s amiképpen a naptárban hónapról-hónapra egymást követik az évszakok adományai, úgy figyeljünk fel mi is a köztünk élt és most köztünk élő emberek niunkájára, városaink falvaink, tájaink szépségeire és értékeire. Szinte vezetőnek, mindennapos figyelmeztetőnek készült ez a szép kiállítású naptár, megmutatja, miből kell új erőt meríteniök a kemény sorsban el-elcsüggedőknek. Berzsényi Dániel sorai állanak vezetőgondolatként a naptár címlapján: „Nem sokaság, hanem lélek s szabad nép tesz csuda dolgokat“. — Ez a hit a kisebbségi sorsban élők erőforrása. Ennek táplálására